ПРАКТИЧНА РОБОТА №1. ОЗНАЙОМЛЕННЯ З КЕРУЮЧИМИ КОНСТРУКЦІЯМИ

Мета роботи – освоєння основ роботи із простими керуючими конструкціями. Вивчення понять «цикл та розгалуження», робота зі списками у Python.

Основні теоретичні відомості

Встановлення Python

Руthon можна скачати з python.org. Однак якщо він ще не встановлений, то замість нього рекомендується встановити дистрибутивний пакет Anaconda, який вже включає в себе більшість бібліотек, необхідних для роботи в області науки про дані.

Консоль Python

Щоб почати працювати з Python, потрібно відкрити командний рядок на комп'ютері. Щоб відкрити консоль Python, необхідно ввести руthon, для Windows, або python3 для Mac OS / Linux, і натиснути enter. Якщо ви встановили Anaconda, треба відкрити вікно Anaconda Prompt, та ввести Python у консолі що з'явилася.

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

(base) C:\Users\necki>Python

Python 3.7.4 (default, Aug 9 2019, 18:34:13) [MSC v.1915 64 bit (AMD64)] :: Anaconda, Inc. on win32

Type "help", "copyright", "credits" or "license" for more information.

>>>
```

Рисунок 1.1 – Демонстрація вікна Anaconda Prompt

Після запуску Python командний рядок змінилася на >>>. Це означає, що зараз ми можемо використовувати тільки команди на мові Python. Вводити >>>

- не потрібно, Python буде робити це самостійно. Для виходу з консолі Python, в будь-який момент - необхідно ввести exit() або використовувати поєднання клавіш Ctrl + Z для Windows i Ctrl + D для Mac / Linux.

Калькулятор в консолі

Спробуємо набрати простий математичний вираз, 2 + 3, і натиснути enter.

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

(base) C:\Users\necki>Python

Python 3.7.4 (default, Aug 9 2019, 18:34:13) [MSC v.1915 64 bit (AMD64)] :: Anaconda, Inc. on win32

Type "help", "copyright", "credits" or "license" for more information.

>>> 2+3

5

>>> ____
```

Рисунок 1.2 – Результат виконання математичної операції

Як можна переконатися Python знає математику! Також можливе виконання і інших арифметичних дій, як: 4*5; 5-1; 40/2.

Щоб обчислити ступінь числа, наприклад, 2 у кубі, ми вводимо: 2**3.

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python — X

>>> 4*5
20
>>> 5-1
4
>>> 40/2
20.0
>>> 2**3
8
>>> _
```

Рисунок 1.3 – Результат виконання математичної операції

Рядки

Для прикладу роботи з рядками спробуємо ввести своє ім'я. Рядки необхідно вводити в лапках:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> "Pedro"
'Pedro'
>>> __
```

Рисунок 1.4 – Результат ведення рядка в консолі

Рядок повинен завжди починатися і закінчуватися однаковими символами. Їми можуть бути одинарні (') або подвійні (") лапки.

Над рядками також можуть проводиться арифметичні операції:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> "Pedro"
>>> "pedro"+' Alexandro' + " Maria"
'pedro Alexandro Maria'
>>> "Pedro"*4
'PedroPedroPedroPedro'
>>> ____
```

Рисунок 1.5 – Результат виконання математичних операцій над рядками

Для обчислення кількості символів у рядку використовується метод len().

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> len("Pedro")

5

>>> _
```

Рисунок 1.6 – Результат виклику методу

Встановлення Jupiter lab

JupyterLab — це інтерактивне середовище розробки для роботи з блокнотами, кодом і даними. Проект Jupyter існує для розробки програмного

забезпечення з відкритим вихідним кодом, відкритих стандартів і сервісів для інтерактивних та відтворюваних обчислень.

Використовувати JupyterLab ми будемо для виконання лабораторних, а саме написання, збереження, компіляції і запуску коду. Відкрити JupyterLab можна з пакету Anaconda. Більш детально ознайомитися з JupyterLab можна на сайті https://proglib.io/p/jupyter.

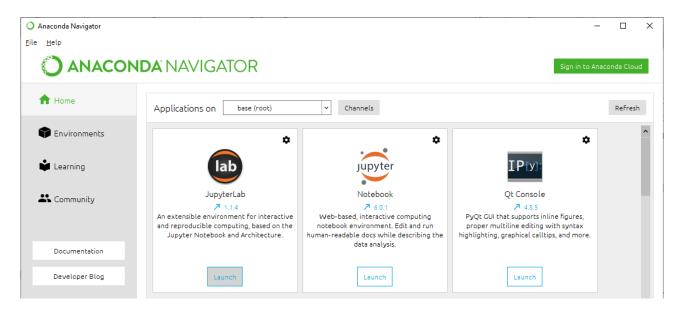

Рисунок 1.7 – Вигляд програми

Структура програми Python

У багатьох мовах програмування для розмежування блоків коду використовуються фігурні дужки. В Руthon використовуються відступи:

```
# приклад відступів у вкладенних циклах for
for i in [ 1, 2, 3, 4, 5] :
    print (i) # перший рядок у блоці for i
    for j in [1, 2, 3, 4, 5 ] :|
        print ( j ) # перший рядок у блоці for j
        print (i + j) # останній рядок у блоці for j
        print (i) # перший рядок у блоці for i
print ( "цикли закінчились ")
```

Рисунок 1.8 – Демонстрація використання відступів

Це робить код легким для читання, але в той же час змушує стежити за форматуванням. Пропуск всередині круглих і квадратних дужок ігнорується, що полегшує написання багатослівних виразів:

```
# приклад багатослівного виразу
long_winded_computation = (1 + 2 + 3 + 4 + 5 + 6 + 7 + 8 + 9 + 10 +
11 + 12 + 13 + 14 + 15 + 16 + 17 + 18 + 19 + 20)
print(long_winded_computation)
```

Рисунок 1.9 – Приклад багатослівного виразу

I дозволяє легко читати код:

Рисунок 1.10 – Демонстрація структури програми

Для продовження оператора на наступному рядку використовується зворотна коса риса, втім, такий запис буде застосовуватися рідко:

```
two_plus_three = 2 + \
3
print(two_plus_three);
```

Рисунок 1.11 – Демонстрація продовження оператора на наступному рядку

Базові відомості щодо мови Python

Змінні

Змінна зберігає певні дані. Назва змінної в Руthon має починатися з алфавітного символу або зі знаку підкреслення і може містити алфавітно- цифрові символи і знак підкреслення. Крім того, назва змінної не повинна збігатися з назвою ключових слів мови Руthon. Ключових слів не так багато, їх легко запам'ятати: and, as, assert, break, class, continue, def, del, elif, else, except, False, finally, for, from, global, if, import, in, is, lambda, None, nonlocal, not, or, pass, raise, return, True, try, while, with, yield.

Наприклад, створимо змінну:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> name="Pedro"
>>> name
'Pedro'
>>> _
```

Рисунок 1.12 – Створення змінної

Тут визначена змінна name, яка зберігає рядок "Pedro".

У Python застосовується два типи найменування змінних: camel case і underscore notation. Camel case має на увазі, що кожне нове підсловом в найменуванні змінної починається з великої літери. Underscore notation має на увазі, що підслова в найменуванні змінної поділяються знаком підкреслення. наприклад:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> name
'Pedro'
>>> userName = "Pedro"
>>> user_name = "Pedro"
>>> name,userName,user_name
('Pedro', 'Pedro')
>>>
```

Рисунок 1.13 – Демонстрація типів найменування

I також треба враховувати що назви змінних чутливі до регістру, тому змінні name і Name представлятимуть різні об'єкти.

Типи даних

Змінна зберігає дані одного з типів даних. В Руthon існує безліч різних типів даних, які поділяються на категорії: числа, послідовності, словники, набори:

boolean - логічне значення True або False.

int - представляє ціле число, наприклад, 1, 4, 8, 50.

float - представляє число з плаваючою точкою, наприклад, 1.2 або 34.76

complex - комплексні числа

str - рядки, наприклад "hello". В Python 3.х рядки представляють набір символів в кодуванні Unicode

bytes - послідовність чисел в діапазоні 0-255

byte array - масив байтів, аналогічний bytes з тим відмінністю, що може змінюватися

list - список

tuple - кортеж

set - невпорядкована колекція унікальних об'єктів

frozen set - те ж саме, що і set, тільки не може змінюватися (immutable)

dict - словник, де кожен елемент має ключ і значення

Руthon є мовою з динамічною типізацією. Він визначає тип даних змінної виходячи із значення, яке їй присвоєно. Так, при присвоєнні рядки в подвійних або одинарних лапках змінна має тип str. При присвоєнні цілого числа Python автоматично визначає тип змінної як int. Щоб визначити змінну як об'єкт float, їй присвоюється дробове число, в якому роздільником цілої і дробової частини є точка. Число з плаваючою крапкою можна визначати в експоненційної запису:

```
Выбрать Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python — X

>>> x = 3.9e3
>>> print(x)
3900.0
>>> x = 3.9e-3
>>> print(x)
0.0039
>>>
```

Рисунок 1.14 – Демонстрація експоненційного запису

Число float може мати тільки 18 значущих символів. Так, в даному випадку використовуються тільки два символи — 3.9. І якщо число занадто велике або занадто мало, то ми можемо записувати число у подібній нотації, використовуючи експоненту. Число після експоненти вказує ступінь числа 10, на яке треба помножити основне число — 3.9.

При цьому в процесі роботи програми ми можемо змінити тип змінної, присвоївши їй значення іншого типу:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> user_id = "Pedro007" #type str
>>> print(user_id)
Pedro007
>>> user_id = 123 #type int
>>> print(user_id)
123
>>>
```

Рисунок 1.15 – Зміна типу даних змінної

За допомогою функції type() можна динамічно дізнатися поточний тип змінної:

```
Anaconda Prompt (Anaconda3) - Python

>>> user_id = 123 #type int
>>> print(user_id)
123
>>> print(type(user_id))
<class 'int'>
>>> •
```

Рисунок 1.16 – Визначення типу даних

Списки

Однією з найважливіших структур даних в Руthon є список. Це просто впорядкована сукупність (або колекція), схожа на масив в інших мовах програмування, але з додатковими функціональними можливостями.

```
integer_list = [1, 2, 3] # список цілих чисел
heterogeneous_list = ["строка", 0.1 , True] # різнорідний список
list_of_lists = [integer_list, heterogeneous_list, []] # список списків

list_length = len(integer_list) #довжина списку = 3
list_sum = sum(integer_list)#сума значеннь у списку = 6
```

Рисунок 1.17 – Демонстрація роботи зі списком

Встановлювати значення і отримувати доступ до п-го елемента списку можна за допомогою квадратних дужок:

```
buf = list(range (10)) # створює список {0, 1 , . . . , 9}
zero = buf [0] # = 0 , списки нуль-індексні, тобто индекс 1-го елементу = 0
one = buf [1] # = 1
nine = buf [-1] # = 9, отримати останній елемент
eight = buf [-2] # = 8, отримати передостанній елемент
buf [0] = -1 # menep x = { - 1 , 1 , 2, 3, . . . , 9}
print(buf)

[-1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
```

Рисунок 1.18 – Отримання доступу до п-го елемента списку

Крім цього, квадратні дужки застосовуються для «нарізки» списків:

```
first_three = buf[:3] # перші три = [-1 , 1, 2]
three_to_end = buf[3:] #3 третього до кінця = {3, 4, ..., 9}
one_to_four = buf[1:5] # з першого по четвертий = {1 , 2, 3, 4}
last_three = buf[-3:] # останні три = { 7, 8, 9}
without_first_and_last = buf[1:-1] # без першого та останнього = {1 , 2, ..., 8}
copy_of_x = buf[:] # копія списку x= [ -1, 1, 2, ..., 91
print(first_three,three_to_end,one_to_four,last_three,without_first_and_last,cop

[-1, 1, 2] [3, 4, 5, 6, 7, 8, 9] [1, 2, 3, 4] [7, 8, 9] [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8]
[-1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9]
```

Рисунок 1.19 – Демонстрація «нарізки» списків

В Python ϵ оператор ln, який перевіря ϵ належність елемента списку:

```
: 1 ln [1, 2, 3] #True
0 ln [1, 2, 3] #False
```

Рисунок 1.20 – Перевірка належності елемента списку

Перевірка полягає в почерговому перегляді всіх елементів, тому користуватися ним стоїть тільки тоді, коли точно відомо, що список невеликий або неважливо, скільки часу піде на перевірку.

Списки легко зчіплювати один з одним:

```
In []: x = [1, 2, 3]
x. extend ([4, 5, 6]) # meneps x = \{1, 2, 3, 4, 5, 6\}
```

Рисунок 1.21 – Зчіплення списку

Якщо потрібно залишити список х без змін, то можна скористатися складанням списків:

```
buf = [1, 2, 3]
z = buf + [4, 5, 6] #z= (1, 2, 3, 4, 5, 6]; buf не змінився
print(buf,z)
[1, 2, 3] [1, 2, 3, 4, 5, 6]
```

Рисунок 1.22 – Складання списку

Модулі (Імпорт бібліотек)

Деякі бібліотеки середовища програмування на основі Python не завантажуються за замовчуванням. Для того щоб ці інструменти можна було використовувати, необхідно імпортувати модулі, які їх містять.

Один з підходів полягає в тому, щоб просто імпортувати сам модуль:

```
import math
sn=math.sin; cs=math.cos; p=math.pi
uno=sn(0.3*p)**2 + cs(0.3*p)**2;
print(uno)
```

Рисунок 1.23 – Імпортування модуля

Тут math – це назва модуля, що містить функції і константи для 'роботи з регулярними виразами. Імпортувавши таким способом весь модуль, можна звертатися до функцій, випереджаючи їх префіксом math.

	- 3	Q	
acos(x)	cosh(x)	ldexp(x,y)	sqrt(x)
asin(x)	exp(x)	log(x)	tan(x)
atan(x)	fabs(x)	sinh(x)	frexp(x)
atan2(x,y)	floor(x)	pow(x,y)	modf(x)
ceil(x)	fmod(x,y)	sin(x)	
cos(x)	log10(x)	tanh(x)	

Функції модуля math

Якщо в коді змінна з ім'ям math вже ϵ , то можна скористатися псевдонімом модуля:

```
import math as math_lib
sn=math_lib.sin; cs=math_lib.cos; p=math_lib.pi
uno=sn(0.5*p)**2 + cs(0.5*p)**2;
print(uno)
```

Рисунок 1.24 – Використання псевдоніма модуля

Ім'я користувача використовують також в тих випадках, коли імпортований модуль має громіздке ім'я або коли в коді відбувається часте звертання до модуля. Якщо з модуля потрібно отримати кілька конкретних значень, то їх можна імпортувати в явному вигляді і використовувати без обмежень:

```
from collections import defaultdict , Counter
lookup = defaultdict(int)
my_counter = Counter() |
```

Рисунок 1.25 – Отримання конкретних значень з модуля

Керуючі конструкції

Оператори розгалуження (if, else, elif)

Як і в більшості інших мов програмування, дії можна виконувати за умовою, застосовуючи оператори розгалуження, такі як:

```
if – якщо + умова,
elif – інакше якщо + умова,
else – інакше.
```

```
x1=1
y1=2
y2=3
if x1 > y1:|
    message= "якщо 1 було 6 більше 2"
elif x1 > y2:
    message = "коли попередня умова була невиконана, а нова умова виконалася"
else:
    message = "коли всі попередні умови не виконуються, використовується else "
print(message)
```

Рисунок 1.26 – Використання операторів розгалуження

коли всі попередні умови не виконуються, використовується else

Цикли (while, for)

В Python ϵ цикл while, який працю ϵ як і в інших язиках програмування. while <ymosa>: - тіло циклу

Тобто всі операції записані в тілі циклу будуть повторно виконуватися до тих пір, доки умова циклу не перестане бути істинною.

```
t = 0
while t < 5:
    print (t, "не більше 5")
    t += 1 #3більшуємо х
print("кінець виконання циклу")

0 не більше 5
1 не більше 5
2 не більше 5
3 не більше 5
4 не більше 5
кінець виконання циклу
```

Рисунок 1.27 – Використання циклу while

Однак частіше буде використовуватися цикл for спільно з оператором in:

```
for <3мінна> in <діапазон>: блок
```

Блок коду після заголовка виконується Доті, поки змінна належить діапазону (причому цим діапазоном може бути список, числова послідовність, рядок, інша послідовність якихось проіндексованих значень):

Рисунок 1.28 – Використання циклу for

Якщо потрібно більш складна логіка управління циклом, то можна скористатися операторами **continue** та **break**:

```
for f in range (10) :
    if f == 3:
        continue # перейти відразу до наступної ітерації
    if f == 5:
        break
    print (f)
print ("Кінець циклу")

0
1
2
4
Кінець циклу
```

Рисунок 1.29 – Використання операторів continue та break

Істинність

Булеві змінні в Руthon працюють так само, як і в більшості інших мов програмування лише з одним винятком - вони пишуться з великої літери (**True, False**):

```
one_is_less_than_two = 1 < 2 #True
true_equals_false = True == False #False</pre>
```

Рисунок 1.30 – Демонстрація булевих змінних

В Python може використовуватися будь-яке значення там, де очікується логічний тип Boolean. Всі наступні елементи мають логічне значення False:

- False; .
- None;
- set() (множина):
- [] (пустий список);
- {} (пустий словник);

•

Завдання до виконання

Практична робота складеться з 2-х частин. Перша буде виконуватися в консолі і необхідна для знайомства з базовими функціями Руthon. Друга частина буде виконуватися в середовищі JupyterLab, і необхідна для закріплення вивчення базових керуючих конструкцій мови Руthon.

Перше завдання (варіанти див. таб. 1.1)

- Створити 2 змінні X, Y типу рядок, з власним ім'ям та прізвищем;
- Поєднати рядки через прогалину та зберегти результат у змінній Z;
- Підключити модуль math та виконати розрахунок:

$$(N + \text{func } (N \mod 5))^* (N \mod 10)$$

Де:

N – номер студента у журналі;

func - визначається з згідно з варіантом.

• Всі проміжні дані надрукувати.

Друге завдання (варіанти див. таб. 1.2)

- $\bullet$ Створити рядок довжиною (10 + N mod 5), де N номер студента у журналі;
  - Виконати завдання згідно власного варіанту (таб. 1.2).

Таблиця 1.1 – Варіанти завдань

№	Завдання	№	Завдання
1.	fabs	9.	cos
2.	factorial	10.	sin
3.	log10	11.	tan
4.	log2	12.	atanh
5.	sqrt	13.	asinh
6.	acos	14.	tanh
7.	asin	15.	sqrt
8.	atan	16.	sinh

Таблиця 1.2 – Варіанти завдань

№	Завдання
1.	Масив X=(x1,x2,,xn) містить велику кількість нульових елементів. Визначити положення і розмір найбільш довгої серії таких елементів.
2.	Заданий масив X=(x1,x2,,xn), в якому можуть бути однакові числа. Знайти максимальний і мінімальний елементи серед неповторюваних чисел.
3.	3 масиву чисел X=(x1,x2,,xn) вилучити всі парні за значенням елементи.
4.	У масиві X=(x1,x2,,xn) поміняти місцями перший і другий негативні елементи, третій і четвертий негативні елементи тощо.
5.	Елементи масиву $X = (x_1, x_2,, x_n)$ – це послідовність цифр цілого числа. Переставити цифри числа у зворотному порядку
6.	Відомо, що в целочисельному масиві $X=(x1,x2,,xn)$ три і тільки три числа, що є рівними між собою. Знайти ці числа
7.	За однократний перегляд масиву знайти його максимальний позитивний елемент X_{max}
8.	Перетворити масив X, розташувавши спочатку його негативні, а потім позитивні елементи, зберігши при цьому в групі негативних та позитивні елементів їх вихідний відносний порядок.
9.	У масиві X=(x1,x2,,xn) поміняти місцями перший і другий позитивні елементи, третій і четвертий позитивні елементи тощо.
10.	Заданий масив цілих чисел $X=(x1,x2,,xn)$. Сформувати масив $Y=(y1,y2,,ym)$, помістивши в нього в порядку убування всі позитивні числа, що входять у масив X .
11.	Заданий цілочисельний масив X=(x1,x2,,xn), у якому можуть бути однакові числа. Підрахувати кількість повторюваних чисел у масиві.
12.	Виконати циклічне зрушення масиву X=(x1,x2,,xn) на 5 елементів вліво.
13.	Виконати циклічне зрушення масиву Х=(х1,х2,,хп) на 3 елементів вправо.
14.	Масив X=(x1,x2,,xn) містить велику кількість нульових елементів. Визначити положення і розмір найбільш довгої серії ненульових елементів.
15.	Заданий масив цілих чисел X=(x1,x2,,xn). Сформувати масив Y=(y1,y2,,ym), помістивши в нього в порядку убування всі негативні числа, що входять у масив X.
16.	Заданий масив цілих чисел X=(x1,x2,,xn). Сформувати масив Y=(y1,y2,,ym), помістивши в нього в порядку убування всі різні (неповторювані) числа, що входять у масив X.

Приклад виконання

Варіант № 16.

```
C:\Users\aharo>python
Python 3.10.11 (tags/v3.10.11:7d4cc5a, Apr 5 2023, 00:38:17) [MSC v.1929 64 bit (AMD64)] on win32
Type "help", "copyright", "credits" or "license" for more information.
>>> X="Ivan"
>>> Y="Ivanov"
>>> Z=X+" "+Y
>>> Z
'Ivan Ivanov'
>>> import math
>>> func=math.sinh
>>> X=(16+func(1))*6
>>> X
103.0512071618628
>>> |
```

Рисунок 1.31 – Виконання першої частини

```
[1]: х=[1,2,2,4,5,8,4,3,18,11,11] # вхідний массив
      k=0 # лічильник
      imax=0 # номер максимального елементу
      max=x[0] # значення максимального єлементу
      # сортування массиву
      while k<len(x)-1:
         j=k
         imax=k
         \max=x[k]
         while j<len(x):
             if max<x[j]:</pre>
                 max=x[j]
                  imax=j
             j+=1
         x[imax]=x[k]
         x[k]=max
         k+=1
      print(x) # демонстрація вісортованного массиву
      у=[] # створення нового массиву
      # перенесення неповторюванних елементів до нового массиву
      for i in range(len(x)):
         buf=x[i]
         num=0
         for j in range(len(x)):
             if x[i]==x[j]:
                 num+=1
         if num==1:
             y=y+[x[i]]
      print(y) # демонстрація результуючого массиву
     [18, 11, 11, 8, 5, 4, 4, 3, 2, 2, 1]
     [18, 8, 5, 3, 1]
```

Рисунок 1.32 – Виконання другої частини

Контрольні запитання

- 1. Що таке змінна і для чого вони використовується?
- 2. Що таке тип даних, які існують типи даних у Python.
- 3. Як отримати поточний тип даних змінної у Python?
- 4. Операції розгалуження, як та для чого застосовуються.
- 5. Як відокремлюються блоки коду у Python.
- 6. Пробільні символи у Python та їх застосування.
- 7. Як задаються рядки у Python, для чого використовуються, можливі типи даних у межах одного рядка.
- 8. Булеві змінні у Python, для чого використовуються та які значення можуть приймати.
- 9. Цикли у Python, для чого використовуються, відмінності циклів While та For.
- 10. Складна логіка управління циклом, оператори continue та break.

Оформлення звіту

- 1) Титульний лист;
- 2) Мета роботи;
- 3) Номер варіанту та умови завдання;
- 4) Програмний код з коментарями;
- 5) Скріни роботи програми;
- 6) Висновки